

Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոն
«Հանրակրթական դպրոցների և ուսուցչի օգնականների դասավանդման հմտությունների
զարգացման ապահովման» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԴՊՈՑ՝ «ՀՀ Արարատի մարզի Մրգավետի միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ

ԱՌԱՐԿԱՎ՝ «Ֆիզիկական կուլտուրա»

ԹԵՄԱՎ՝ «Ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացի արդյունավետ պլանավորումը»

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՂ

ՄԵՆԹՈՐ՝ Գայանե Մանուկյան

ՈՒՍՈՒՑԻՉ՝ Լիզա Խաչատրյան

Բովանդակություն

Ներածություն	3
ԳԼՈՒԽ 1.	
Ֆիզիկական կուլտուրա դասի պլանավորման առանձնահատկությունները	7
ԳԼՈՒԽ 2.	
Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն	13
Եզրակացություններ և առաջարկություններ	15
Օգտագործված գրականության ցանկ	16

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Արդիականություն: Հանրակրթական դպրոցում ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացը ներկայացնում է իր պահանջները, որոնք պարտավորեցնում են մեծ ուշադրություն դարձնել սովորողների պատրաստվածության հարցին՝ հաշվի առնելով նրանց անհատական կարողությունները: Դպրոցահասակների ֆիզիկական վիճակի մի շարք փորձեր ցույց են տալիս որոշ ցուցանիշների անցանկալի միտում, այդ թվում ֆիզիկական պատրաստվածության ցուցանիշներ: Դա պահանջում է ֆիզիկական ընդունակությունների համալիր մշակման ավելի արդյունավետ միջոցների, մեթոդների և կազմակերպչական ձևերի ընտրություն: Հանրակրթական հաստատություններում ուսումնական գործունեության ճիշտ կազմակերպման, առողջարարական, կրթական և դաստիարակչական խնդիրների արդյունավետ իրագործման համար առանցքային է համարվում ուսումնական նյութի ճիշտ պլանավորումը:

Հետազոտական աշխատանքի նպատակն է՝

- Վերլուծել դասի պլանավորման առանձնահատկությունները:
- Հիմնավորել գրականությունից օգտվելու արդյունավետությունը:

Հետազոտական աշխատանքի խնդիրները՝

- Ուսումնասիրել և վերլուծել գրական աղբյուրները:
- Կատարել սոցիոլոգիական հարցումներ և մաթեմատիկական վիճակագրություն:

ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսումնական պլանում «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի համար հատկացված ժամաքանակի արդյունավետ օգտագործման համար նպաստավոր պայմաններից է առարկայի բովանդակության և մեթոդների պլանավորումը, որը բարդ և միաժամանակ պատասխանատու գործ է: Այս գործընթացը հիմնվում է հանրակրթական դպրոցում ֆիզիկական դաստիարակության աշխատանքը կանոնակարգող «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի չափորոշիչի և ծրագրի հիման վրա: Դպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացի արդյունավետ պլանավորումը համարվում է ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի գործունեության հաջողության գրավականը:

«Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի չափորոշիչը և ծրագիրն իրենց ճկունության շնորհիվ ուսուցչին հնարավորություն են տալիս ստեղծագործաբար պլանավորելու ծրագրային նյութը՝ հաշվի առնելով ժամանակը, բնակլիմայական պայմանները, դպրոցի հնարավորությունները և աշակերտների առողջական վիճակը, ֆիզիկական զարգացման ու ֆիզիկական պատրաստության մակարդակը:

Ֆիզիկական դաստիարակության պլանավորումն իր բովանդակությամբ և ձևով տարբերվում է այլ ուսումնական առարկաների պլանավորումից: Դա պայմանավորված է ծրագրի և չափորոշիչի կառուցվածքով, դրանում ընդգրկված ուսումնական նյութերի՝ տեսական գիտելիքների, մարմնամարզության, արժետիկայի, մարզախաղերի, լողի, դահուկային և ուժային պատրաստության, ըմբշամարտի ուսուցման գործընթացի յուրահատկությամբ, շարժողական ընդունակությունների մշակման առանձնահատկությամբ:

Ուսումնական նյութի պլանավորումը ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչին օգնում է առավել օբյեկտիվ և արդյունավետ նախատեսել ուկազմակերպել դպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության զարգացման հեռանկարները, բարելավել սովորողների անող պահանջմունքները:

Պլանավորել ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացը նշանակում է նախատեսել, թե ինչ պայմաններում, ինչպիսի միջոցների և մեթոդների օգնությամբ պետք է լուծվեն ֆիզիկական դաստիարակության խնդիրները, ինչպիսին են լինելու գործընթացի վերջնական արդյունքները: Ուսումնական նյութը պլանավորելիս ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչը պետք է հստակ պատկերացնի, թե ներգործության ինչ միջոցով է նպաստելու դպրոցականների ֆիզիկական զարգացումը, առողջական վիճակի և ֆիզիկական պատրաստվածության բարելավմանը, ինչպիսի օգտակար սովորություններ և բարոյականային հատկանիշներ է արմատավորելուրանց մեջ: Այդ նպատակով ուսուցիչը

պետք է լավ պատկերացնի ծրագրային նյութի բովանդակությունը, առաջադրված խնդիրները և դրանց իրականացման համար հատկացված ժամաքանակը:

Ծրագրային նյութն ամբողջ ուսումնական տարվա մեջ պետք է բաշխել այն հաշվով, որ նախատեսված վարժություններն ամբողջովին ուսուցանվեն այդ ժամանակի ընթացքում:

Ուսումնական նյութի բաշխումը պետք է հիմնված լինի ծրագրային նյութի ուսուցման ապահովող որոշակի հաջորդականությամբ՝ տրամաբանական փոխադարձ կապի հիման վրա: Ֆիզիկական դաստիարակության պլանավորումը պետք է ընդգրկի աշխատանքի բոլոր բաժինները և ունենա հստակ ուղղվածություն՝ տարվա, կիսամյակի, մեկ դասի խնդիրները, և նախատեսի սովորողների ձեռքբերումների հսկումն ու հաշվառումը: Ծատ կարևոր է, որ պլանավորումը լինի իրական և բիսի դասի անցկացման պայմաններից: Պլանավորման փաստաթղթերը կազմելիս պարտադիր դրական ազդեցությունը շարունակական լինի ողջ ուսումնական տարվա համար: Պլանավորման գործընթացում առանցքային է համարվում լուծմանը ենթակա խնդիրների առաջադրումը, որոնք պայմանավորված են կոնկրետ դասարանի երեխաների առանձնահատկություններով և ֆիզիկական դաստիարակության ուղղվածությամբ:

Ինչպես ցույց է տալիս ֆիզիկական դաստիարակության գործնական աշխատանքի փորձը, առավել լավ արդյունքի են հասնում այն ուսուցիչները, որոնք լրջորեն են վերաբերվում իրենց գործունեության պլանավորմանը, որը թույլ է տալիս դիտարկել ողջ ուսումնական տարվա ընթացքը, որոշել նպատակը, խնդիրները, նախատեսել առավել արդյունավետ միջոցներ և մեթոդներ առաջադրված խնդիրների լուծման համար:

Պլանավորումը ծրագրային նյութի մեխանիկական արտագրում չէ, այլ ֆիզիկական դաստիարակության էության, օրինաչափությունների և սկզբունքների մեր խոր ներթափանցումը: Պլանավորումը հիմնվում է մասնագիտական գործունեության արդյունքի վերլուծության հիմքում ստացված իրական եզրակացությունների վրա: Ֆիզիկական կուլտուրայի դասերի կանոնավոր վերլուծությունն ուսուցչին հնարավորություն է ընձեռում ճիշտ ընտրելու ֆիզիկական վարժությունների անհրաժեշտ բեռնվածությունը, ուսումնական նյութի և մանկավարժական տեմպի օպտիմալ չափաբաժինը, ի վերջո՝ այն ամենը, առանց որի անհնար է կատարելագործել պլանավորման գործընթացը:

Հետազոտության մեթոդները՝

1. Գրական աղբյուրների ուսումնասիրություն և վերլուծություն:

Մեր հիմնախնդրի համակողմանի ուսումնասիրության նպատակով ուսումնասիրել ենք հայրենական և արտասահմանյան երկրների հրապարակում եղած մեզ հասանելի գիտամեթոդական ձեռնարկներ, դասագրքեր, ատենախոսական աշխատանքների սեղմագրեր, «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի չափորոշիչ ծրագիրը (2007), «Ֆուտբոլ» ուսումնամեթոդական ձեռնարկը (2009), ֆուտբոլ ծրագիրը (2009): Գրական աղբյուրների ուսումնասիրությունը հնարավորություն ընձեռեց հիմնավորել մեր հետազոտության թեման, նպատակը, խնդիրները, հետազոտության արդյունքները, մեթոդները:

2. Սոցիոլոգիական հարցում և գնահատում:

Սոցիոլոգիական հետազոտության այս մեթոդը մեր աշխատանքում համարվում է հիմնական: Կազմել ենք հարցաթերթիկ հանրակրթական դպրոցի 9- 10 տարեկան աշակերտների համար: Հարցաշարերը կազմելիս առաջնորդվել ենք սոցիոլոգիայում ընդունված կանոնակարգով Ի. Վ. Դոբրենկով, Ա. Ի. Կրավչենկո 2006: Հարցաշարերը կազմել ենք երեք ձևով՝ բաց, փակ, կիսափակ: Նման մոտեցումը հնարավորություն ընձեռեց, որ հարցվողները կարողանան լիարժեք պատասխանել մեզ հետաքրքրող հարցերին:

- Բաց հարցեր. այն հնարավորություն է տալիս, որ հարցվողներն ազատ, անկաշկանդ արտահայտեն իրենց տեսակետը:

- Փակ հարցեր. թույլ է տալիս անմիջական ինֆորմացիա ստանալ մեր աշխատանքի հիմնախնդիրների վերաբերյալ:

- Կիսափակ հարցեր. թույլ է տալիս հարցվողին պատասխանել մեր կողմից առաջադրված հարցերին, ինչպես նաև նրանց ազատ արտահայտելու իրենց տեսակետը: Նման մոտեցումները հնարավորություն ընձեռեցին, որ հարցվողները կարողանան լիարժեք պատասխանել մեզ հետաքրքրող հարցերին:

3. Մաթեմատիկական վիճակագրության մեթոդ:

Գործնական նշանակությունը: Մեթոդական նոր մոտեցումների կիրառումը հանրակրթական դպրոցում կնպաստի 8- 14 տարեկան աշակերտների մոտ հետաքրքրության տեղաշարժին և ակտիվ մասնակցությանը թե՛ դասերին, թե՛ մարզական պարապմունքներին:

ԳԼՈՒԽ 1.

«ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒՆՏՐՈՒՐԱ» ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՈՒՄԸ

Հանրակրթական դպրոցում «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի պլանավորման փաստաթղթերն են՝ ուսումնական պլանը, «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի չափորոշիչը և ծրագիրը, ժամացանցը, տարեկան պլան-գրաֆիկը, թեմատիկ պլանը և դասի պլան-կոնսպեկտը: Առաջին երկու փաստաթղթերը կազմվում են ՀՀ Կրթության և գիտության նախարարության կողմից և պարտադիր են հանրակրթական բոլոր դպրոցների համար, իսկ մյուսները կազմվում են ֆիզկուլտուրայի ուսուցչի կողմից՝ հիմնվելով «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի չափորոշիչի և ծրագրի վրա: Պլանավորման փաստաթղթերը կազմելիս պետք է հաշվի առնել հետևյալ սկզբունքները՝ բնակլիմայական պայմանները, դպրոցի նյութատեխնիկական բազան (մարզադահլիճ, մարզահրապարակ, մարզագույք), ավանդույթները, աշակերտների առողջական վիճակը, ֆիզիկական պատրաստվածության և ֆիզիկական զարգացման մակարդակը, նախասիրությունները, ինչպես նաև սեփական պրոֆեսիոնալ պատրաստվածության մակարդակը: Այս ամենի մասին տեղեկանալու համար պետք է հետևողական լինել դպրոցականների նկատմամբ, անհատական գրույցներ ունենալ նրանց հետ, ուսումնասիրել նախորդ ուսումնական տարվա պլանավորման և հաշվառման փաստաթղթերը, բժշկական հսկողության արդյունքները և այլն:

Ստորև ներկայացնում են պլանավորման փաստաթղթերը և դրանց կազմմանը ներկայացվող պահանջները.

1. Ուսումնական պլանը պետական փաստաթուղթ է: Այստեղ նշվում են ուսումնական տարվա ընթացքում ուսումնական առարկաների ցանկն ըստ դասարանների և այդ առարկաներին հատկացվող ժամերի քանակը:

2. «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի չափորոշիչը և ծրագիրը նույնպես պետական փաստաթուղթ է և նպատակաուղղված է հանրակրթության սահմաններում ու այլընտրանքային հայեցակարգով աշխատող դպրոցների առկայության պայմաններում ապահովել ֆիզիկական կուլտուրայի կրթության և ֆիզիկական դաստիարակության միատեսակ արդյունքներ՝ ֆիզիկապես առողջ, ներդաշնակ, համակողմանի զարգացած, բավարար ֆիզիկական պատրաստվածությամբ, հետագա աշխատանքային գործունեությանը նախապատրաստված, առողջ ապրելակերպի կանոններին տիրապետող, տարբեր իրավիճակներում կողմնորոշվող, նախաձեռնելու և կազմակերպելու ունակ քաղաքացու ձևավորումը:

Այսպիսով, «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի չափորոշիչը և ծրագիրը նախատեսում են այն գիտելիքների, կարողունակությունների և հմտությունների ծավալը, որոնք պետք է ձևավորվեն և ամրապնդվեն ուսումնական պլանով նախատեսված ժամկետներում:

Ֆիզիկական կուլտուրա առարկայի ծրագիրը կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից հաստատված նորմատիվ փաստաթուղթ է, որը ներառում է ուսումնական առարկայի

- հայեցակարգը,
- թեմա,
- նպատակ,
- վերջնարդյունքներ,
- բովանդակություն,
- գործնական աշխատանք,
- ընդանուր գաղափարներ,
- միջառարկայական կապեր,
- կապը հանրակրթության չափորոշիչների հետ,
- առաջարկվող օգտակար գրականության ցանկ,
- հանրակրթական դպրոցների մարզադահլիճների և ուսումնամարզական կահավորանքի օրինակելի անվանացանկ:

Ուսուցման նպատակն է՝ առողջ, համակողմանի զարգացած, աշխատանքային գործունեությանը պատրաստ, սեփական ուժերի հանդեպ վստահ, առողջ և անվտանգ կենսակերպ դրսևորող, արտակարգ իրավիճակներում կողմնորոշվող ու նախաձեռնող քաղաքացի ձևավորելը: Հանրակրթական դպրոցում սովորողների ֆիզիկական դաստիարակության կարևորությունը պայմանավորված է նրա առողջարարական, կրթական և դաստիարակչական նշանակությամբ, քանի որ այն նպաստում է սովորողների առողջության ամրապնդմանը և բարելավմանը, կեցվածքի ձևավորմանը, օրգանիզմի կոփմանն ու առողջ ապրելակերպը կենցաղում ներդնելուն: Ֆիզիկական դաստիարակությունը առանձնահատուկ տեղ ունի անձի (անհատի) ձևավորման, նրա ֆիզիկական ներդաշնակ զարգացման ապահովման, մտավոր առաջընթացի, բարոյականային, հոգեբանական որակների դաստիարակման և արժեքային համակարգի ձևավորման գործում: Ֆիզիկական դաստիարակությունը նպաստելու է սովորողների շարժողական ընդունակությունների (արագաշարժություն, ուժ, դիմացկունություն, ճկունություն, ճարպկություն, կոորդինացիա, ցատկունակություն) մշակմանը, որոնք լայն կիրառում են գտնում մարդու ամենօրյա գործնական կյանքում: Ֆիզիկական դաստիարակությունը կնպաստի անձի մտավոր և ֆիզիկական աշխատունակության բարձրացմանը: Ֆիզիկական դաստիարակության դերը

պայմանավորված է նաև նրա գործնական – կիրառական նշանակությամբ: Ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում սովորողները ձեռք կրերեն կարողություններ և հմտություններ, որոնք կնպաստեն հետագա աշխատանքային գործունեությանը նախապատրաստված, սոցիալապես ակտիվ, արտակարգ իրավիճակներում կողմնորոշվող և հայրենիքի պաշտպանությանը պատրաստ քաղաքացի ձևավորելուն: Ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում սովորողները ձեռք կրերեն գիտելիքներ ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի նշանակության, առողջ սպրելակերպի կանոնների, օլիմպիական խաղերի, առաջին օգնություն ցուցաբերելու կանոնների, ինչպես նաև համագործակցելու, կազմակերպելու և նախաձեռնելու հատկություններ: Սույն ծրագիրը նպաստելու է նաև սովորողների շրջանում մասնագիտական կողմնորոշմանը: Հաշվի առնելով տեղեկատվական ժամանակակից միջոցների (համակարգիչ, հեռուստացույց և այլն) լայն տարածման պայմաններում դպրոցահասակ երեխաների սակավաշարժությունը, բակային խաղերում նրանց ներգրավվածության ցածր աստիճանը, ինչպես նաև այդ տարիքի երեխաների սպորտով զբաղվելու հանդեպ հետաքրքրվածության ցածր մակարդակը՝ ենթադրվում է, որ հատկապես միջին և ավագ դպրոցականների շարժողական ակտիվության պակասի լրացման անհրաժեշտություն կա: Իսկ այդ բացը պետք է լրացվի առավելապես դպրոցի ֆիզիկական կուլտուրայի դասերի միջոցով: Սակայն դպրոցահասակ երեխաների շրջանում արձանագրված վատթարացող շարժողական պատրաստականության արդյունքների հիմնական պատճառը հավանաբար կապված է այդ դասերի բովանդակային ու կազմակերպական կողմերի հետ: Ուստի այս ամենը մատնանշում է միջին և ավագ դպրոցական տարիքի երեխաների ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացը կազմակերպել նոր, առավել արդյունավետ, գիտականորեն հիմնավորված տեխնոլոգիայով (մեթոդիկայով), որն էլ ավելի հետաքրքիր կդարձնի դասի բովանդակությունը: Ֆիզիկական դաստիարակության ծրագրերի, դասագրքերի, մեթոդական ձեռնարկների, ուղեցույցների ստեղծման ժամանակ անհրաժեշտ է առաջնորդվել հետևյալ սկզբունքներով. ֆիզիկական կուլտուրա առարկայի ծրագրով առաջարկվող նյութը պետք է համապատասխանի սովորողների անհատական առանձնահատկություններին, լինի հետաքրքիր ու իրատեսական: Վարժությունների ընտրությունը պետք է կատարել այնպես, որ դրանք նպաստեն սովորողների վազելու, ցատկելու, նետելու կարողության ամրապնդմանը, արագաշարժության, տարածության մեջ կողմնորոշման և կոորդինացիոն ընդունակությունների մշակմանն ու կատարելագործմանը: Անհրաժեշտ ուշադրություն պետք է դարձնել ժամանակակից տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների ներդրմանը՝ ֆիզիկական դաստիարակության ուսուցանվող նյութը ավելի մատչելի, գրավիչ դարձնելու և յուրացման գործընթացն արագացնելու նպատակով: Ընդհանուր առմամբ պետք է առաջնորդվել մանկավարժության՝ ուսուցման և դաստիարակության սկզբունքներով:

Ցանկալի է, որպեսզի ուսուցիչը ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում մշտապես հաշվի առնի դպրոցականների մարզական նախընտրությունները, չսահմանափակվելով սույն ծրագրում նշված մարզաձևերով: Այդ դեպքում ուսուցիչը հնարավորություն ունի մարզման ձևն ու ժամաքաշխումն իրականացնել ըստ անհրաժեշտության՝ ապահովվելով վերջնարդյունքները: Ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում սովորողների հետաքրքրությունները հաշվի առնելու մեթոդոլոգիական հիմքերն են՝ մարզական ուղղվածության (սպորտայնացված) ֆիզիկական դաստիարակության կազմակերպման ձևերը, որոնք ապահովում են յուրաքանչյուր դպրոցականի համար մարզական կուլտուրայի յուրացումը համապատասխան երեխայի հնարավորությունների, կարողությունների և անձնային կողմնորոշման, սպորտայնացված ֆիզիկական դաստիարակության շրջանակում պարտադիր է մարզական տեխնոլոգիաների և առողջարարական մարզումների կազմակերպումը, դպրոցական ֆիզիկական կուլտուրայի դասերի սպորտայնացման գործընթացում տեղի է ունենում սովորողների խմբավորումն ուսումնամարզական խմբերում՝ միևնույն հետաքրքրություններով, պահանջմունքներով, հավակնություններով, ֆիզիկական պատրաստականությամբ, տիպաբանական առանձնահատկություններով և կենսաբանական հասունության աստիճանով, դպրոցահասակ երեխաներին այդ թվում ուսումնամարզական պարապմունքներում ընդգրկվելու համար արդյունավետ նախադրյալներ է ստեղծում, ինչը մեծ հնարավորություն է ընձեռում մարզական կողմնորոշման ու ընտրության համար, նպատակաուղղված է մարզական պարապմունքների հանդեպ դրդապատճառների և հետաքրքրության ձևավորմանը:

3. Ժամացանցը փաստաթուղթ է, որտող նշվում է դպրոցի համարը, կոնկրետ դասարանը, ուսումնական տարին, ծրագրի բաժինները և ժամերի քանակը՝ ըստ կիսամյակների: Ժամերի բաշխումը կատարվում է կիսամյակների տևողությամբ: Բացառություն է միայն «Շարժողական ընդունակությունների մշակում» բաժինը որին ժամ չի հատկացվում, այդ սյունյակի դիմաց երկու կիսամյակի համար գրվում է “դասերի ընթացքում”: Ժամացանց կազմելիս ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչն օգտվում է «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի չափորոշից և ծրագրից:

4. Տարեկան պլան-գրաֆիկ: Կատարելով ժամահաշվարկը՝ ուսուցիչը պետք է կառուցի առանձին դասարանների համար մեկ տարվա պլան, որում ըստ ժամաքաշխման պետք է տեղադրի ծրագրի բաժինները: Դա կազմվում է ժամացանցի հիման վրա: Տարեկան պլան գրաֆիկը փաստաթուղթ է, որտեղ նշվում է դպրոցը, կոնկրետ դասարանը, ուսումնական տարին, ծրագրի բաժինները՝ ըստ ուսումնական կիսամյակների և դասի համարների: Այս փաստաթուղթը ժամացանցից տարբերվում է նրանով, որ պարզ երևում է, թե ուսումնական տարին ծրագրի որ բաժնից է սկսվում և շարունակվում մինչև տարեվերջ, համապատասխան բաժնի դիմացը և դասերի սյունյակում նշվում է X պայմանական նշանը: «Շարժողական

ընդունակությունների մշակում» բաժինը լրացվում է նույն սկզբունքով ինչպես և ժամացանցում: Այս փաստաթղթով կարգավորվում է չափորոշի և ծրագրի բաժինների հերթականությունը՝ եղանակային և դպրոցի նյութատեխնիկական պայմաններին համապատասխան: Ծրագրային բաժինն ըստ դասի համարների բաշխելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել հետևյալ սկզբունքը. այն բաժինները որոնք կարելի է անցկացնել բացօթյա պայմաններում, գրաֆիկում նպատակահարմար է տեղադրել ուսումնական տարվա սկզբին և վերջում, իսկ գրաֆիկին միջին մասում, ցուրտ կամ ձյունաշատ ամիսներին նախատեսել դահուկային պատրաստության կամ մարմնամարզական վարժություններ, որոնք աստիճանաբար կփոխարինվեն մարզախաղերով: Տարրական դասարաններում, եթե պլանավորումն ընթանում է համալիր կերպով, որն ավելի նպատակահարմար է, ապա տարեկան պլան գրաֆիկում և թեմատիկ պլանում, բացի ներառված պայմանական նշաններից, օգտագործվում է նաև «/» նշանը, որը ենթադրում է թե միևնույն դասի ընթացքում պետք է կիրառել մեկից ավելի ուսումնական նյութերի խնդիրները:

5. Թեմատիկ կամ կիսամյակային պլանում, ի տարբերություն վերը նշված երկու փաստաթղթերի, ծրագրի բաժինները ներկայացված են ընդլայնված ձևով և բաժանվում են ենթաթեմաների՝ համարվելով մեկ խնդիր: Այդ ենթաթեմաները գրելիս պետք է օգտվել ծրագրում համապատասխան դասարանի համար հատկացված նյութից: Այս փաստաթուղթը կազմելու համար կարևոր պայման է տարեկան պլան-գրաֆիկի առկայությունը: Թեմատիկ պլանի յուրահատկությունն այն է, որ ուսումնական նյութը պետք է մանրակրկիտ մշակվի՝ ֆիզիկական դաստիարակության դիդակտիկայի սկզբունքներին համապատասխան (գիտական և սոցիալական պայմանավորվածության, գործնական պատրաստվածության ուղղվածության, գիտակցականության և ակտիվության, պարբերականության և հաջորդականության, մատչելիության, զննականության, կայունության, զարգացնող և դաստիարակող դիֆերենցված և անհատականացված պահանջների աստիճանական բարձրացման): Նման մոտեցումը հնարավորություն կտա ապահովելու հմտությունների դրական փոխանցումները՝ բացառելով բացասական փոխանցումները: Ըստ կառուցվածքի՝ թեմատիկ պլանը կազմվում է երկու մասից՝ բովանդակային և բացատրական: Նյութի բովանդակային մասում հստակ ձևակերպվում են ծրագրային բաժինները և բովանդակային նյութը, ըստ կիսամյակների հստակեցվում են ծրագրային բաժինները և բովանդակային նյութը, ըստ կիսամյակների հստակեցվում է ծրագրային բաժինների ժամերի քանակը, իսկ բացատրական բաժնում հստակ նշվում է, թե յուրաքանչյուր դասի ընթացքում առաջադրված խնդիրները ինչպես պետք է իրականացվեն: Այս բաժինը կազմվում է պայմանական նշանների միջոցով՝ ու (ուսուցում), ա (ամրապնդում), ս (ստուգում), X (ընդհանուր զարգացնող վարժությունների կամ շարժողական ընդունակությունների նշման համար): Առաջին «գիտելիքների հիմունքներ» բաժնի ուսումնական նյութերը նույնպես ուսուցանվում և

ստուգվում են: Ըստ այդմ թեմատիկ պլանում նույնպես համապատասխանաբար պետք է նշվեն ու (ուսուցում) և ս (ստուգում) տառերը:

Յուրաքանչյուր խնդիր դասերի ընթացքում նախ պետք է ուսուցանել (ու), ապա ապա ամրապնդել (ա) և ստուգել (ս): Թեմատիկ պլանի համապատասխան տառը, օրինակ՝ մարմնամարզություն՝ (Մ), մարզախաղեր (Խ), գիտելիքի հիմունքներ՝ (Գ), շարժողական ընդունակությունների մշակում՝ (Շ) և այլն: Ընդ որում՝ ուսուցման դասերը կարելի է համատեղել ամրապնդման դասերի հետ, ուսուցումը ամրապնդելու նպատակով, բայց ուսուցումը ստուգման հետ նպատակահարմար չէ համակցել, որովհետև ուսուցման ընթացքում երեխաների մոտ առաջանում է ակտիվության նվազում՝ նոր նյութի հետ կապված և դա ինչ-որ չափով առաջ է բերում հոգնածություն, որի պատճառով ստուգման արդյունքներն օբյեկտիվ չեն լինի: Նաև ուսուցման և ամրապնդման դասերը պետք է իրականացվեն մեկ դասի ընթացքում կամ իրար հաջորդող դասերի ընթացքում՝ բացառելով դրանց միջև ընդմիջումները:

Անհրաժեշտ է իմանալ, որ թեմատիկ պլանը և հաջորդ փաստաթուղթը՝ դասի կոնսպեկտը, միևնույն տարիքի, բայց տարբեր դասարանների համար կարող են լինել տարբեր՝ հաշվի առնելով այդ դասարանների աշակերտների ֆիզիկական պատրաստվածության, ֆիզիկական զարգացման մակարդակները և առողջական վիճակը:

6. Դասի կոնսպեկտը տրամաբանորեն կապված է թեմատիկ պլանի հետ: Ֆիզիկական կուլտուրայի յուրաքանչյուր դասի արդյունավետությունը պայմանավորված է դասին առաջադրված խնդիրներից, դրանց փոխկապակցվածությունից, դասի անցկացման վայրից, գույքի առկայությունից, աշակերտների քանակից և նրանց առողջական վիճակից, ֆիզիկական պատրաստվածության մակարդակից: Դասին ներկայացվող բոլոր պահանջները պետք է արտացոլվեն դասի կոնսպեկտում, որտեղ ճշգրտվում են անցնող նյութի բովանդակությունը, դասի կազմակերպչական և մեթոդական յուրահատկությունները: Կոնսպեկտը կազմվում է հետևյալ հերթականությամբ՝ դասի համարը, որը պետք է համապատասխանի թեմատիկ պլանին, դպրոցը, դասարանը, աշակերտների ընդհանուր քանակը, ապա՝ տղաների և աղջիկների քանակն առանձին, դասի անցկացման վայրը, դասի խնդիրները, անհրաժեշտ գույքը: Ֆիզիկական կուլտուրայի դասի կոնսպեկտի կազմմանը ներկայացվում են հետևյալ պահանջները:

- Ֆիզիկական կուլտուրայի յուրաքանչյուր դասի համար պետք է կազմված կոնսպեկտ, որը բովանդակում է կոնկրետ մանկավարժական խնդիրներ՝ հիմնական և օժանդակ, որոնք բխում են թեմատիկ պլանից և նպատակաուղղված են առողջարարական, կրթական և դաստիարակչական խնդիրների լուծմանը:

- Յուրաքանչյուր խնդիր, եթե դա նոր է, պետք է պարտադիր ուսուցանել, հաջորդ դասին ամրապնդել, և մեկ ուրիշ դասին էլ ստուգել և գնահատել:

- Յուրաքանչյուր խնդրի ուսուցման և ամրապնդման դասերի ընթացքը հարաբերական է՝ եթե ուսուցանվող նյութն ունի բարդ տեխնիկական կառուցվածք, ապա ուսուցումը կարող է շարունակվել 2-3 ժամ, հետևաբար ամրապնդումը՝ մինչև 3-4 դասի ընթացքում, իսկ ստուգումը ցանկացած դեպքում լինում է միայն մեկ անգամ:

- Ֆիզիկական կուլտուրայի դասի յուրաքանչյուր կոնսպեկտաը կազմված է չորս սյունակից, որոնցից յուրաքանչյուրը ներառում է հստակ սահմանված.

- դասի մասերը՝ ներգրավիչ, հիմնական, եզրափակիչ, և դրանց տևողությունը,

- դասի բովանդակությունը, որն ըստ դասի մասերի ընդգրկում է անցնելիք ուսումնական նյութի բովանդակությունը,

- չափավորում, երբ գործողությունները չափավորվում են թույլով, վայրկյանով (2), քանակով (2 անգամ), սանտիմետրով (սմ), մետրով (մ), կիլոմետրով (կմ) , կիլոգրամով (կգ), գրամով (գ), շրջանով:

- մեթոդական և կազմակերպչական ցուցումներ, որոնք պետք է մատնանշեն դասի առջև դրված խնդիրների լուծման ուղիները, ինչպես նաև աշակերտների գործունեության կազմակերպման մեթոդները (ճակատային, հարահոս, հերթափոխային, խմբային, անհատական, շրջանաձև), ուսուցման մեթոդները (մասնատված, ամբողջական), որոնք պարտադիր պետք է արտացոլվեն դասի յուրաքանչյուր մասում կատարվող գործունեությանը համապատասխան:

- Ֆիզիկական կուլտուրայի յուրաքանչյուր դաս պետք է կառուցվի հիմք ունենալով հետևյալ սկզբունքները.

- կազմակերպել աշակերտների գործունեությունը և նրանց օրգանիզմը նախապատրաստել դասի հիմնական մասում խնդիրների լուծման համար,

- լուծել դասի առջև դրված հիմնական խնդիրները,

- կազմակերպված ավարտել դասը:

- Եթե ֆիզիկական կուլտուրայի դասը դասացուցակի միջնամասում է, ապա նպատակահարմար է դասի եզրափակիչ մասում անցկացնել շնչառությունը կարգավորող և ուշադրությունը կենտրոնացնող վարժություններ, իսկ եթե վերջին դասն է, ապա կարելի է անցկացնել շրջախաղեր:

- Բարդ կառուցվածք ունեցող վարժությունները պետք է ուսուցանել հիմնական դասի սկզբում:

- Դասի կոնսպեկտում ֆիզիկական վարժությունները պետք է տրվեն հստակ, յուրաքանչյուր հաշիվ գրառելով նոր տեղից և տերմինաբանորեն ճիշտ: Վարժության համարակալումը պետք է գրել հռոմեական, իսկ հաշիվը՝ արաբական թվերով:

- Ընդհանուր զարգացնող վարժությունների (ԸԶՎ) քանակը յուրաքանչյուր դասարանում նպատակահարմար է անցկացնել՝

- 1-ին դասարան՝ 6-8 վարժություն,

- 2-րդ դասարան՝ 8-10 վարժություն, կրկնությունների քանակը՝ 6-12 անգամ:

- Ֆիզիկական վարժությունները պետք է լինեն առավելապես դինամիկ և շարժվեն բոլոր մկանները: Բեռնվածությունը պետք է դիֆերենցվի՝ հաշվի առնելով տարիքը, սեռը, ֆիզիկական պատրաստվածության մակարդակը և առողջական վիճակը:

- Հիմնական մասում, անհրաժեշտության դեպքում վարժությունները կարելի է գրառել առանձին՝ աղջիկների և տղաների համար:

- Կոնսպեկտում շարժախաղերը նպատակահարմար է պատկերել՝ նկարագարով և գծագրի տեսքով:

- Որպես կանոն՝ դասի եզրափակիչ մասում պետք է ամփոփել դասը, առանձին դեպքերում՝ գնահատել, նշել և խրախուսել դասին ակտիվ երեխաներին և առաջադրել տնային հանձնարարություն՝ հաշվի առնելով կատարման պայմանները:

6-րդ դասարանի ուսումնական նյութեր պլանավորման օրինակելի փաստաթղթեր

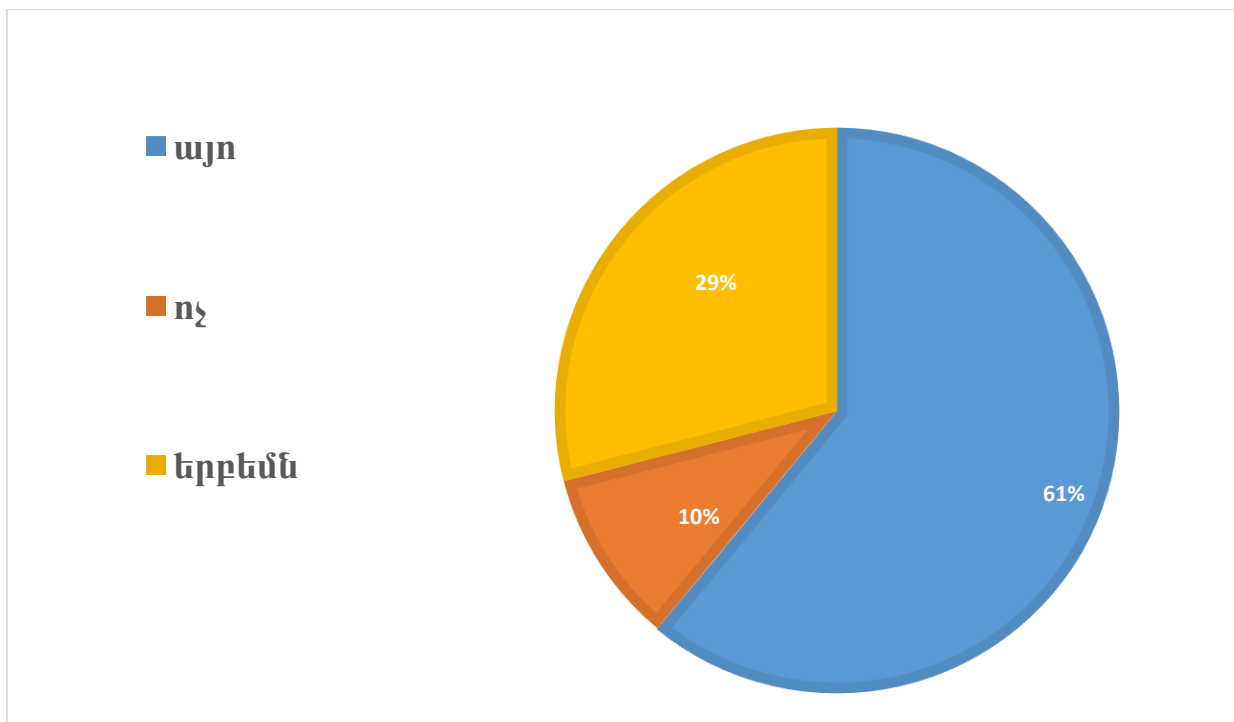
ԺԱՄԱՑԱՆՑ

h/h	Ծրագրի բաժիններ	Ժ/Ք	Կիսամյակներ	
			I	II
1	Գիտելիքների հիմունքներ	6	3	3
2	Աթլետիկ վարժություններ	16	8	8
3	Մարզախաղ՝ հանդբոլ	24	10	14
4	Մարմնամարզության վարժություններ	16	7	9
5	Փուտբոլ	32	16	16
6	Ընտրովի ուսումնական նյութ՝ ուժային պատրաստություն	8	4	4
7	Ծարժողական ընդունակությունների մշակում	-	-	-

ԳԼՈՒԽ 2.

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Մեր հիմնախնդրի համակողմանի ուսումնասիրության համար հարցում ենք անցկացրել հանրակրթական դպրոցի 8-14 տարեկան աշակերտների շրջանում: Հարցերի մի մասն ուղղված էր բացահայտելու նրանց անմիջական մասնակցությունը ֆիզկուլտուրայի դասերին: Հարցումից պարզվեց, որ աշակերտների միայն 61%-ն է հաճույքով մասնակցում ֆիզկուլտուրայի դասերին (գծապատկեր 1):

Աշակերտների մասնակցությունը ֆիզկուլտուրայի դասերին

Հետևաբար ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչները չեն կազմակերպում դասն այնպես, որ հետաքրքրի բոլորին: Մինչդեռ ֆիզիկական դաստիարակության մեջ մշակված են դասի անցկացման բազմազան ձևեր: Հենց այդ նպատակով նրանց առաջարկել ենք պատասխանել մեր երկրորդ հարցին: Այն հարցին, թե՛ որ դասին եք ավելի հաճույքով հաճախում՝ պարզվեց, որ աշակերտների 32, 8% հաճույքով մասնակցում է ֆուտբոլի դասին, 30,1% վոլեյբոլի, իսկ 28% հանդբոլի դասերին: Ստացված արդյունքներին պետք է 61% 10% 29% այո ոչ երբեմն առանձնակի ուշադրություն դարձնել և օգտագործել

աշակերտների անկեղծ հետաքրքրությունը ֆուտբոլ դասի նկատմամբ՝ ավելի շատ աշակերտներ այդ դասին ներգրավելու համար:

Աշակերտների նախընտրելի ֆիզկուլտուրայի դասերը

h/h	Հարցի պատասխանի բովանդակությունը	Քանակը	
		Պատասխան	Տոկոս(%)
1	Մարմնամարզական	7	9.57(%)
2	Աթլետիկական	5	6.84(%)
3	Վոլեյբոլի	22	30.1(%)
4	Բասկետբոլի	13	17.8(%)
5	Ֆուտբոլի	24	32.8(%)
6	Հանդբոլի	21	28.7(%)

Պատասխանների վերլուծությունը ցույց տվեց, որ հարցվողների 69,8% բաց, անկաշկանդ արտահայտել են իրենց դրական կարծիքը տվյալ հարցի վերաբերյալ: Ըստ նրանց ֆուտբոլով համահավասար կարող են զբաղվել և՛ տղաները, և՛ աղջիկները:

Բերենք մեջբերումներ հարցվողների անկեղծ արտահայտություններից.

1. Ֆուտբոլը բոլորի համար ընդհանուր է: Եվ ցանկության դեպքում աղջիկները ևս կարող են զբաղվել ֆուտբոլով:
2. Ֆուտբոլը կարող է սիրված մարզաձև լինել թե՛ տղաների, և թե՛ աղջիկների համար:
3. Ֆուտբոլը ստեղծված է բոլորի համար և չի կարելի սեռական խտրականություն դնել:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ելնելով մասնագիտական գրական աղբյուրների վերլուծությունից, մեր կողմից անցկացված սոցիալական հարցումներից և դիտարկումներից հանգեցինք հետևյալ եզրակացությունների.

1. Վստահորեն կարող է հաստատվել այն թեզը, ըստ որի Ֆուտբոլի ներառումը հանրակրթական դպրոց միանշանակ չընդունվեց ֆիզկուլտուրայի ոլորտի աշխատակիցների կողմից, սակայն դրանում առկա էին օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ գործոններ:

2. Ֆուտբոլ ծրագիրը հանրակրթական դպրոցում նպաստեց երեխաների հետաքրքրությունների, նախասիրությունների, սերը ֆուտբոլի հանդեպ:

3. Ծրագիրը խթանեց ֆուտբոլի մասսայականացմանը դեռահասների շրջանում, ի հայտ եկան բազմաթիվ երեխաներ, որոնք սկսեցին հաճախել մանկապատանեկան մարզադպրոցներ, նպաստեղ մի միջավայրի կայացմանը, որտեղ բոլորը հավասար են, չկան խտրական դրսևորումներ, առկա է զվարճանքի մթնոլորտը:

4. Սոցիոլոգիական հարցումներից պարզ դարձավ, որ 8-14 տարեկան երեխաների 32,8 % նախընտրում է ֆիզկուլտուրայի դասերն անցկացնել ֆուտբոլի տարրերով:

5. Հարցվողներ գրեթե կեսը գտնում է, որ ֆուտբոլը դրական ազդեցություն ունի իրենց առողջության ամրապնդման և բարելավման վրա:

6. Աշակերտների գրեթե 70% անկաշկանդ պատասխանեցին, որ ֆուտբոլով համահավասար կարող են զբաղվել և՛ տղաները, և՛ աղջիկները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Բաց զվարճալի ֆուտբոլի դասեր: Երևան, 2008
2. Գրիգորյան Ա. Ա. Ֆուտբոլ. Պատանի ֆուտբոլիստների պարապմունքների կազմակերպման առանձնահատկությունները: Մենագրություն. Եր., հեղինակային հրատարակություն, 2005- էջ 74, 84
3. <https://escs.am/files/files/2020-07-28/28ed94c3aa19c2ebcafd8b15cb889be6.pdf>
4. Հակոբյան Ս. Ս. «Ֆուտբոլ» ծրագիր, - Եր., Էդիթ Պրինտ, 2008- էջ 138
5. Տիգրանյան Ս. Գ. Ֆուտբոլիստների տակտիկական պատրաստությունը: Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ: Եր.: Հեղ. Հրատ. -2013 – էջ 92